

Handläggare:
Lars Wennberg

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd 2018-04-19

Telefon: 08-50823064

Underlag för budget 2019 med inriktning 2020 och 2021

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

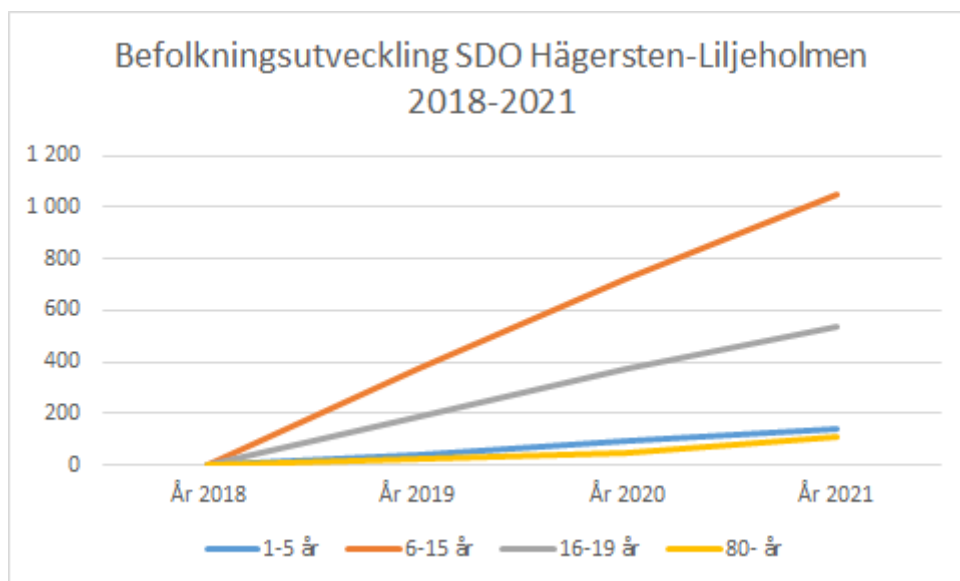
1. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2019 med inriktning för 2020 och 2021.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Anders Carstorp
stadsdelsdirektör

Lars Wennberg
avdelningschef

Sammanfattning

Stadsdelsnämnden ska lämna ett underlag till kommunstyrelsen inför den centrala budgetberedningen. Underlaget, som utgår från stadens övergripande inriktningsmål, ska beskriva utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar samt effekterna av dessa inklusive eventuella åtgärder. I underlaget redovisar förvaltningen strategiska och prioriterade frågor för de kommande tre åren.

Befolkningsutvecklingen i stadsdelsområdet visar på ett fortsatt stort behov av utbyggnad av förskola och skola samt öppna verksamheter för flickor och pojkar i tonåren. Den visar också att antalet äldre över 80 år ökar något först i slutet av planperioden. Behovet av äldreomsorg väntas därför öka först efter 2020.

Den demografiska utvecklingen ställer krav på väl fungerande kompetensförsörjning liksom effektiva lokallösningar ur såväl ekonomisk som verksamhetsmässig synvinkel.

Det är också av stor strategisk vikt att utveckla kvaliteten i verksamheten parallellt med en effektiv hushållning av tillgängliga resurser. Som stöd för kloka och nödvändiga beslut i verksamheten behöver det förvaltningsövergripande utvecklingsarbetet prioriteras de närmaste åren.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom samtliga avdelningar och sammanställts inom administrativa avdelningen. Samverkas med de fackliga organisationerna i förvaltningsgruppen 10 april 2018.

Ärendet

Enligt kommunallagen ska kommunens budget innehålla en plan för ekonomin för en period av tre år, där budgetåret utgör periodens första år. Långsiktigheten i stadens planering förstärks genom att den inkluderar nämndernas analys av

utvecklingen för treårsperioden. Stadsledningskontoret upprättar utifrån nämndernas underlag, "Konjunkturärende med planeringsförutsättningar för kommande år", som behandlas av kommunstyrelsens ekonomiutskott. Av nämndens underlag ska framgå vilka frågor och faktorer som har störst påverkan på verksamhetens utveckling och ekonomi under perioden. Utgångspunkt ska vara analyser av förändringar i omvärlden samt av den egna verksamheten med utgångspunkt från bland annat nämndens verksamhetsberättelse. Slutsatserna i underlagen ska användas som underlag i det kommande budgetarbetet.

Nämnderna ska under respektive relevant inriktningsmål redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamhetens utveckling de kommande åren. Underlaget ska beskriva trender, utvecklingstendenser, analysera lagförslag, strukturella frågor och demografiska förändringar, effekterna av dessa samt eventuella åtgärder. I detta ingår att beakta lokalförsörjning, kompetensförsörjning samt omstrukturerings- och investeringsbehov. När det gäller kompetensförsörjning ska underlaget särskilt beakta ledarskap, hälsa, medarbetarnas kompetens samt behov av omställning. Nämnderna ska även i underlaget beakta den upphandling som sker inom stadens verksamheter.

Nämnderna ska särskilt kommentera driftbudgetkonsekvenser till följd av redan fattade beslut av kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen. Detta gäller även beslut om investeringar som inte förvaltas av nämnden.

Större avvikelser eller förändringar jämfört med gällande plan för åren 2019 och 2020 ska analyseras och kommenteras. Det är viktigt att analysen för perioden 2019 till 2021 fångar de viktigaste frågorna som berör kärnverksamheten. Tillsammans med underlaget ska nämnderna lämna en lokalförsörjningsplan.

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål	5
1.1 Ett Stockholm som håller samman	6
1.2 Ett klimatsmart Stockholm	7
1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	7
1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm	8
2 Nämndens verksamhetsområde	8
2.1 Förskoleverksamhet	8
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid	10
2.3 Äldreomsorg	12
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	14
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	16
2.6 Stadsmiljöverksamhet	20
2.7 Ekonomiskt bistånd	22
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder	24
2.9 Övrigt	24
3 Sammanfattande ekonomisk analys	25
3.1 Drift	25
3.2 Investeringar	26
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)	27
4 Övriga redovisningar	27
5 Lokalförsörjningsplan	27
5.1 Inledning	27
5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler	27
5.3 Kapacitetsbeskrivning	29
5.4 Förändringar i lokalbeståndet	30
5.5 Kostnadsutveckling	34
5.6 Effektiviseringsmöjligheter	35

Bilagor

Bilaga 1: Sdn22 2019-2021

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Verksamhet

Stadsdelsnämndens verksamheter bidrar till kommunfullmäktiges inriktningsmål genom att all service utgår från invånarnas behov och rätt till stöd och service. Stadsdelsnämnden värnar alla barn och vuxnas rättigheter och medverkar till att skapa uppväxtvillkor och livschanser som ger alla barn och vuxna samma möjligheter.

Demografi

Prognos över befolkningsutvecklingen i stadsdelsområdet under planperioden.

Befolkning	2018	2019	2020	2021
0 år	1 645	1 683	1 735	1 783
1-5 år	6 593	6 612	6 719	6 886
6-15 år	9 246	9 623	9 966	10 298
16-19 år	2 556	2 746	2 933	3 093
20-24 år	4 560	4 527	4 603	4 726
25-64 år	54 992	55 650	56 670	57 837
65-79 år	8 669	8 972	9 401	9 842
80-89 år	1 969	2 015	2 062	2 150
90- år	687	667	639	613
Totalt	90 917	92 495	94 728	97 228
Kvinnor	46 468	47 273	48 409	49 679
Män	44 449	45 222	46 319	47 549
Totalt	90 917	92 495	94 728	97 228

Källa: Sweco AB

Befolkningen i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde ökar kraftigt under planperioden, totalt med cirka 6,9 %. Det beror bland annat på att omkring 5 000 nya lägenheter kommer att färdigställas. Den stora ökningen av barn i förskoleåldern i stadsdelsområdet den senaste 5-10 åren, märks nu i att antalet skolbarn ökar. Barn i åldrarna 6-15 år ökar med totalt 11% och ungdomarna i åldern 16-19 ökar med 21% i stadsdelsområdet under planperioden. Särskilt ökar antalet ungdomar i stadsdelarna Liljeholmen/Årstadal där det blir en särskilt viktig fråga för stadsdelsförvaltningen att möta ungdomars behov.

Ekonomi

Stadsdelsförvaltningen ser en stor utmaning i att utveckla verksamhetsområdena individ- och familjeomsorg samt äldreomsorg så de ryms inom beslutad budget. Båda områdena har under flera år redovisat underskott, även om äldreomsorgen redovisade ett bättre resultat 2017.

Inom individ- och familjeomsorgen är det främst inom Barn och ungdom som underskotten varit stora. Det är också åldersgruppen barn och unga som ökar mest under planperioden. Verksamheten står inför att dels kunna möta de kvalitetskrav som ställs på verksamheten och klara uppdragen inom given budgetram.

Problemet inom äldreomsorgen beror i huvudsak på en överkapacitet av platser i egen regi främst på servicehus men även på vård- och omsorgsboenden där också lokalernas utformning påverkar ekonomin. Inom äldreomsorgen pågår en översyn och genomlysning av verksamheterna.

Personal/HR

Rekryteringsläget för socialsekreterare och förskollärare är fortsatt svårt och det är stor konkurrens om de arbetssökande. Det finns ett kontinuerligt behov av att rekrytera socialsekreterare, biståndsbedömare, barnskötare och förskollärare. Rekryteringsbehovet uppkommer dels genom att vissa verksamheter behöver utökas utifrån befolkningstillväxten i stadsdelsområdet, dels på grund av den rörlighet som finns inom dessa yrkesgrupper. Utveckling av kompetensförsörjningsprocessen fortsätter med ett övergripande och långsiktigt arbete. Det avser både att klarlägga kompetensbehov på längre sikt samt att planera för hur organisationen ska arbeta med att attrahera, rekrytera, utveckla, behålla och avveckla medarbetare.

Stadsdelsförvaltningen kommer att intensifiera arbetet med att sänka sjukfrånvaron, som fortfarande är hög.

Lokaler

Lokalförsörjning är en viktig strategisk fråga i stadsdelsområdet i och med den omfattande befolkningsökningen. Förskolelokaler med plats för totalt 1 000 barn planeras att stänga fram till och med år 2021. Drygt hälften av dem stängs för att tidsbegränsade bygglov går ut. Samtidigt kommer nya förskolelokaler med plats för cirka 1 500 barn att öppna fram till och med år 2021. Under år 2019 planerar stadsdelsförvaltningen för att öppna två gruppboendestäder och en servicebostad med 8 lägenheter. Lokalsituationen i förvaltningshuset på Telefonplan behöver ses över både på kort och på lång sikt. Viktigast på kort sikt är att frigöra fler arbetsplatser i första hand för de grupper som idag sitter trångt, exempelvis socialsekreterare.

1.1 Ett Stockholm som håller samman

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar under detta inriktningsmål är:

- Öka likvärdigheten. Kvalitet och likabehandling ska känneteckna förskolans arbete genom systematiskt kvalitetsarbete
- God arbetsmiljö. Rekrytera och behålla kompetent personal
- Vidareutveckla digitala verktyg för pedagogisk dokumentation, administration och kommunikation
- Utveckla arbetet med förebyggande och tidiga insatser på hemmaplan till barn och ungdomar
- Ge ett gott socialt stöd till nyanlända
- Motverka våldsbejakande extremism bland annat genom att ha god kunskap inom organisationen på området och genom att tillhandahålla kunskapsbaserade insatser
- Ge öppenvårdsinsatser och stödboende i egen regi för vuxna med missbruksproblem
- Öka arbetet med att motverka hemlöshet bland annat genom att tillhandahålla bolots till barnfamiljer i otrygga boendeförhållanden
- Utveckla den systematiska uppföljningen av insatser i egen regi inom individ- och familjeomsorgen i syfte att säkerställa att insatserna motsvarar behoven samt ger

önskat resultat

- Utveckla brukardelaktigheten inom socialpsykiatri.
- Utveckla den uppsökande verksamheten bland annat genom ökade informationsinsatser om äldreomsorgens insatser och mötesplatser samt med fokus på den äldres boendesituation.
- Ökad samverkan med landstinget för att säkerställa att den äldre får en trygg och sammanhållen vård och omsorg i hemmet.
- Utveckla arbetssätt för att öka de äldres delaktighet och påverkan i äldreomsorgens verksamheter.
- Fortsatt planering och anpassning av boendeformer för äldre utifrån behov, efterfrågan och trygghet.
- Utveckla det strategiska prognosarbetet och de analyser som används för att bedöma behovet av förskoleplatser för att säkerställa att behovet kan tillgodoses på lång sikt
- Fortsätta det pågående arbetet med att utveckla de öppna fritidsverksamheterna i syfte att verka preventivt samt möta ungdomars behov och önskemål om sin fritid
- Stärka samverkan med föreningsliv och andra facknämnder i arbetet med att utveckla fritidsverksamheter för unga
- I samverkan med exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden arbeta aktivt för att öka antalet bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning
- Att utveckla parkmiljöerna i dialog med invånarna med särskilt fokus på trygghet, jämställdhet, tillgänglighet och biologisk mångfald
- Uppdatering av parkplanerna i syfte att få ett bättre strategiskt underlag för kommande parkinvesteringar

1.2 Ett klimatsmart Stockholm

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar under detta inriktningsmål är:

- Implementera stadens miljöprogram i nämndens alla verksamheter
- Genomföra åtgärder enligt nivå 2 i kemikaliecentrums vägledning för Kemikaliesmart förskola
- Tydliggöra kraven på materialval och system för miljöbedömning av byggvaror i nya förskolor i syfte att sänka stadsdelsnämndens klimatpåverkan
- Planera, sköta och utveckla parker och naturområden som främjar ekosystemtjänster och bidrar till biologisk mångfald

1.3 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar under detta inriktningsmål är:

- Arbeta aktivt för att minska sjukfrånvaron
- Arbeta med budgethållning bland annat genom en strikt myndighetsutövning
- Öka andelen personer som hittar annan försörjning än ekonomiskt bistånd
- Erbjuder långvariga bidragstagare arbetsmarknadsinsatser
- Motverka att nyanlända blir beroende av försörjningsstöd
- Skapa förutsättningar för en större flexibilitet inom stadsdelsnämndens verksamheter för att på så vis öka effektivisera lokalutnyttjandet

- Etablera nya samverkansformer med näringslivet

1.4 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Stadsdelsnämndens strategiska satsningar under detta inriktningsmål är:

- Jämställdhetsintegrera och att stärka nämndens verksamheter utifrån ett mänskligt rättighetsperspektiv
- Fortsatt utveckling av kompetensförsörjningsprocessen inom alla verksamheter med ett genomtänkt arbete inom följande delområden, rekrytering, attraktiv arbetsgivare, kompetensutveckling i alla verksamheter, omställningsarbete och ledarförsörjning
- Arbeta utifrån stadens handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare och implementera handlingsplanen i ordinarie verksamhet
- Arbetet fortsätter även med att förbättra barnskötarens och förskollärares arbetssituation.
- Intensifiera arbetet med att sänka sjukfrånvaron genom att: stödja återgång i arbete för sjukskrivna medarbetare, förebygga nya sjukfall genom att sträva efter att ha hälsofrämjande arbetsplatser, och utveckla organisationen genom att långsiktigt arbeta med arbetsmiljöfrågor och samverkan.
- Höja kvaliteten i arbetet med att ge stöd till personer som utsatts för våld i nära relation och inom RVC ge våldsutsatta och våldsutövare insatser av god kvalitet
- Hitta nya och stärka befintliga kommunikationskanaler för att nå ut till olika målgrupper exempelvis genom sociala medier och fysiska möten
- Stärka invånarnas kunskaper kring den lokala demokratin och stärka deras möjligheter till inflytande samt stärka kontakterna med civilsamhället
- Öka tillgängligheten utifrån stadens program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Stärka brukarinflytandet vid de myndighetsutövande enheterna
- Fortsätta att uppmärksamma och prioritera barn och deras behov i myndighetsutövning och i insatser
- En äldrevänlig stadsdel där äldre perspektivet beaktas och där äldre är delaktiga i frågor som rör t.ex. trygga och tillgängliga utemiljöer och parker, tillgängliga och anpassade bostäder och äldreomsorg.

2 Nämndens verksamhetsområde

År 2030 beräknas Stockholms stad ha över en miljon invånare. En stor del av befolkningsökningen sker i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde. Det ställer krav på att utveckla bostäder, infrastruktur, företagsklimat, förskola och omsorg i en långsiktigt hållbar miljö. Det är viktigt att arbetet fortsätter med att göra stadens mål kända hos alla medarbetare och vad de innebär för verksamheten och det egna arbetet.

2.1 Förskoleverksamhet

Faktorer som påverkar kvalitén och likvärdigheten

Enligt Skolverket finns det några faktorer som påverkar kvaliteten i förskolan. Det är inne-

och utemiljö, personalens kompetens, personaltäthet, sammansättning och antal barn i barngrupperna. Dessa faktorer har beaktats i planeringen.

Demografiska förändringar och dess konsekvenser

Stadsdelsområdet fortsätter att växa och antalet förskolor behöver utökas. Ytterligare cirka 100 förskoleplatser per år behövs de kommande åren enligt förvaltningens egna beräkningar. Sweco:s befolkningsprognoser behöver kompletteras med uppdaterade uppgifter om färdiga bostäder och inflyttning oftare än en gång om året, för att ge en mer realistisk bild av behovet.

Barngruppernas storlek följs och utformas i relation till personalens kompetens, lokalernas utformning, barnens behov, budget och i övrigt verksamhetens förutsättningar.

Rekrytering, kompetensförsörjning och kompetensutveckling

En stor utmaning som förskolan står inför är att rekrytera kompetent personal i alla kategorier. Nya medarbetare och chefer behöver rekryteras med rätt kompetens och engagemang.

Förskolan satsar på att vara en god arbetsgivare genom att bland annat ge bra introduktion, mentorskap och att utveckla mottagandet av studenter. Att få många studenter som gör praktik inom stadsdelsnämndens förskolor ökar sannolikheten för att de väljer att fortsätta arbeta här om upplevelsen varit positiv. Stadsdelsförvaltningen samarbetar med Stockholms universitet, gymnasieskolor och andra läroanstalter för att utveckla och öka kompetensen hos medarbetare och chefer.

Lika viktigt är att behålla kompetenta medarbetare och chefer samt ge dem möjlighet att kompetensutvecklas för att möta framtidens förskola. Kompetensen hos förskolans medarbetare är av stor betydelse för förskolans kvalitet. Kontinuerlig fortbildning för medarbetarna är viktigt avseende aktuella utvecklingsfrågor som till exempel ledarskap, handledarutbildning, digitalkompetens, pedagogisk dokumentation, barnskötarutbildning, utbildning av barnskötare till förskollärare, barns språkutveckling. Begreppet undervisning och olika roller inom förskolan behöver diskuteras och förstås med anledning av uppdatering av läroplanen.

Samverkan och resurser för anordnande av fortbildning och vikarieersättning behöver förstärkas. Kompetenssatsningar från staden centralt har varit avgörande för att kunna genomföra en del större utvecklingsinsatser och behövs fortsatt. En besvärlig fråga lokalt är tillgång på lokaler för fortbildning till rimlig kostnad.

Digital utveckling

Den digitala utvecklingen fortsätter och förskolans styrdokument betonar vikten av att reformera förskolans arbete. Det pedagogiska arbetet behöver utvecklas i takt med den digitala utvecklingen i samhället. Stadens digitala satsning medför ökade behov av fortbildning, digital teknik, infrastruktur och personella resurser, vilket även behöver finansieras.

Hälsa och god miljö för barn och medarbetare

Arbetsbelastningen bland personalen har ökat genom att barngrupper kontinuerligt förnyas och att barnen vistas allt längre dagar och perioder på förskolan. Det är svårt att få ihop ett dagsschema med rimlig bemanning. Genom att utlova föräldrar utökad service inom förskolan måste också förskolans ekonomiska resurser förstärkas.

Vid uppföljningar har man kunnat se att för snäv bemanning har påverkat sjukfrånvaron negativt.

En annan kvalitetsaspekt som har betydelse för hälsan är kontinuiteten i barngrupperna och hos personalen. De stora variationerna av barnantalet mellan vår och höst gör att det blir dramatiska förändringar i verksamhetens utformning. Någon form av strukturstöd kan vara ett sätt för förskolor som drabbas av stora svängningar i barnantal under kort period. Det skulle minska belastningen på både personal och barngrupp.

Ökade kostnader för lokaler, utemiljö, digitalutveckling, kompetenssatsningar, personal

Den stora utbyggnaden av bostäder och förskolor ger betydligt högre kostnader för de nya förskolelokalerna jämfört med befintliga lokaler. Andelen nya lokaler med höga kostnader fortsätter att öka. Även förskolornas utemiljöer och kringliggande parker får ett hårdare slitage och kräver mer underhåll.

Samarbetsformerna behöver utvecklas i arbetet med nya förskolelokaler. Det är hård konkurrens med andra intressenter vid nybyggnationer vilket medför att många av förskolans lokaler och utemiljöer inte är optimala. Det påverkar såväl antalet barn i förskolan som bemanning och kan leda till ökade kostnader för stadsdelsnämnden.

Kostnaderna för informations och kommunikationsteknik (IKT) kommer att öka med det digitala lyftet som nämns ovan.

Om trenden fortsätter med hög grad av nyttjande och närvaro för barn på förskolan kan bemanningen behöva förstärkas.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Förskola

Antalet barn i åldern 1-5 fortsätter att öka men inte lika mycket som tidigare. För att ge barn likvärdiga möjligheter till att möta olika former av kultur och själv delta i skapande verksamhet är det en stor fördel att kulturmöten och skapande sker inom ramen för förskolans verksamhet. Barns egna skapande sker vanligen på förskolan, men för att möta professionella konstutövares uttryck som teater, dans, rörelse, musik, så krävs det oftast anpassade lokaler för ändamålet.

Det är av vikt att staden tillhandahåller lämpliga lokaler för teater, dans och musik inom räckhåll, särskilt för de yngre barnen. Förskolans personal har små möjligheter att resa iväg med barnen. Även de gemensamma utemiljöerna och parkerna behöver utvecklas för att möta behoven hos en växande befolkning som hänvisas till allt färre grönytor

Olika samarbeten med stadens kulturverksamheter och ekonomiska stödsystem för kultur (t.ex. Kulan) berikar utbudet och ger ökade möjligheter för fler barn att delta.

En i stadsdelen samordnande funktion för kulturverksamheten ger överblick och kännedom om både utbud och lokala förutsättningar. Det ger även synergieffekter och bättre möjligheter till marknadsföring av det som händer i stadsdelen. Lokala kulturombud får inspiration för att förstå och utföra sitt uppdrag. Planering och utveckling av kulturverksamheten sker genom lokala arbetsgrupper och kollegialt lärande.

Prioriteringar

En utmaning som stadsdelen har är att i samarbete med andra aktörer inom staden se till att det finns ändamålsenliga lokaler på strategiska platser för kultur evenemang med mera.

Ungdom

Antalet unga i stadsdelsområdet förväntas fortsätta att öka relativt kraftigt de närmaste åren. I takt med den ökande befolkningmängden i stadsdelsområdet förväntas behovet av en meningsfull fritid för alla barn och ungdomar öka.

För att möta den stora befolkningsökningen samt bidra till kommande generations välmående har nämnden ett långsiktigt utvecklingsarbete med tydligt preventivt syfte för den öppna fritidsverksamheten. Forskning visar att en fungerande fritid är en starkt skyddande faktor för barn och unga. Nämnden har i det lokala utvecklingsprogrammet (LUP) identifierat ungas fritid som en av de viktigaste prioriteringarna både på lång och på kort sikt. De övergripande målen för utvecklingen är att flickor och pojkar i stadsdelsområdet har en god psykisk hälsa, inte använder alkohol och tobak och att de känner sig trygga i stadsdelsområdet. Målen följs upp i Stockholmsenkäten och trygghetsmätningen.

På grund av fritidsledarnas tjänstgöringsgrad och löneläge är det i dagsläget svårt att rekrytera kompetent personal till ungdomsgårdarna. För att skapa stabilitet, långsiktighet och utveckla en god kvalitet i de öppna fritidsverksamheterna behöver nämnden en strategi för att attrahera fritidsledare med varierade kompetenser och skapa en jämn könsfördelning bland personalen. Kompetensutveckling för fritidsledare är viktigt och lyfts också i hållbarhetskommissionens rapport Jämlik fritid bättre framtid. Insatser med fokus på jämställdhet, prevention, HBTQ-kompetens och metoder för ungas delaktighet ska prioriteras.

Prioriteringar

Nämndens öppna fritidsverksamheter och mötesplatser ska tilltala ungdomar med olika intressen, bakgrund, behov och önskemål. Ett särskilt fokus ska finnas på hur verksamheten kan locka fler flickor, då de traditionella fritidsgårdarna främst besöks av pojkar. Genom att locka fler flickor till fritidsverksamheterna kan stadsdelsnämnden också arbeta mer effektivt med att förbättra flickors psykiska hälsa, vilket är en målsättning för utvecklingsarbetet. Förutom unga flickor är unga HBTQ-personer och unga med funktionsnedsättning prioriterade målgrupper för den öppna fritidsverksamheten under planperioden.

Stadsdelsnämndens intention är att ha öppen fritidsverksamhet för unga på ungas villkor. Undersökningar visar att ungdomar helst vill att gårdarna är öppna på fredagar och lördagar. Det gäller både ungdomar som redan går till gården och de som skulle vilja gå dit men inte gör det idag. Redan nu har alla stadsdelsnämndens gårdar öppet på fredagar. På lördagar är verksamheten öppen, men riktad mot ungdomar med funktionsnedsättning. Lördagsöppet för en bredare grupp är eftersträvarsvårt men problematiskt att genomföra. Främst med anledning av det svåra rekryteringsläget och de ekonomiska ramarna för fritidsverksamheten.

I och med att andelen unga som bor eller vistas i Liljeholmen kommer att fortsätta bli fler under planperioden, är det viktigt att nämnden ökar sin närvaro och verksamhet där. Under planperioden öppnar Stadsarkivet en verksamhet i Liljeholmen vilket kan innebära möjligheter till nya samarbeten. För att möta ungas föränderliga behov är det av stor vikt att fritidsverksamheterna har tillgång till flexibla lokaler, exempelvis genom att samnyttja lokaler med andra nämnder och bolag i högre utsträckning än idag. Därför behöver nämnden utveckla sin samverkan med främst utbildningsnämnden, idrottsnämnden och kulturnämnden.

Utöver den fritidsverksamhet som nämnden tillhandahåller finns ett brett utbud av annan kommunal och privat verksamhet i stadsdelsområdet. Nämndens egen fritidsverksamhet ska

agera som en länk till dessa andra fritidsarenor. För att lyckas behöver nämnden stark samverkan med civilsamhället och andra fackförvaltningar kring verksamhetsfrågor.

Äldre

Stadsdelsnämndens mötesplatser och aktivitetscenter för äldre ska erbjuda ett rikt och varierat utbud av aktiviteter och kulturupplevelser i samarbete med pensionärsorganisationerna och andra föreningar i stadsdelsområdet. Vård- och omsorgsboendet och dagverksamheten ska erbjuda en meningsfull och stimulerande dag med kulturupplevelser och aktiviteter för eget skapande.

Prioriteringar

Samverkan mellan olika aktörer och samutnyttjande av resurser. Kartläggning av aktörer, lokaler och resurser utgör en bas för utvecklingsarbetet.

2.3 Äldreomsorg

Omvärldsfaktorer

Antalet äldre kvinnor och män ökar under planperioden. I åldersgruppen över 85 år minskar dock antalet äldre totalt sett med den skillnaden att antalet äldre kvinnor minskar medan antalet äldre män ökar något. Behovet av vård- och omsorgsboende minskar medan tendensen är att behovet av hemtjänst ökar. Inom äldreomsorgen finns det två målgrupper som har mer omfattande behov av insatser, det är dels målgruppen äldre i hög ålder med omfattande omvårdnadsbehov och dels målgruppen yngre äldre med psykisk ohälsa och/eller missbruk.

Befolkning	2018	2019	2020	2021
65- år	11 325	11 654	12 102	12 605
Kvinnor	6 331	6 502	6 732	6 993
Män	4 994	5 152	5 371	5 612
65-79 år	8 669	8 972	9 401	9 842
Kvinnor	4 575	4 754	4 997	5 237
Män	4 094	4 218	4 404	4 605
80- år	2 656	2 682	2 701	2 764
Kvinnor	1 756	1 748	1 734	1 757
Män	900	934	967	1007
85- år	1 487	1 452	1 432	1 411
Kvinnor	1 076	1 036	1 009	976
Män	411	416	423	435

Källa: Sweco AB

Målsättningen är att äldre ska ha ett tryggt och tillgängligt boende. Tillgängliga bostäder med närhet till service och kommunikationer ökar den äldres möjligheter till ett aktivt och

självständigt liv.

Ekonomisk utveckling

Det minskade behovet av vård- och omsorgsboende bör innebära minskade kostnader för äldreomsorgen. Kostnaderna för tomgångshyror, främst på Fruängsgårdens servicehus, men också på vård- och omsorgsboende är bekymmersam. En översyn pågår av boendeformerna i egen regi.

Personal- och kompetensförsörjning

Äldreomsorgen står inför stora utmaningar framöver med allt fler äldre som behöver vård och omsorg, svårigheter att rekrytera sjuksköterskor och biståndshandläggare samt i viss mån arbetsterapeuter, fysioterapeuter/sjukgymnaster och utbildad omvårdnadspersonal.

Att arbeta i äldreomsorgen ska vara attraktivt, modernt och tryggt. En strategi för kompetensutveckling som kan leda till utvecklings- och karriärmöjligheter för att såväl stimulera och behålla medarbetare inom äldreomsorgen som för att öka möjligheterna att rekrytera nya medarbetare behöver tas fram. Samverkan med högskolor om att ta emot praktikanter i legitimationsyrken och för biståndshandläggare ska vidareutvecklas.

Prioriterade områden för kompetensutveckling är fortsatt maten och måltiden, bemötande, demensvård, vård i livets slut, dokumentation och våld i nära relationer. Behov finns av ökade kunskaper om äldre med psykiska funktionsnedsättningar och missbruksproblem.

Välfärdstekniken måste få ett större utrymme i den moderna äldreomsorgen, vilken kan bidra till ökad självständighet för den äldre och tryggare och säkrare arbetsmiljö för medarbetarna. Ökad kompetens behövs om digitala hjälpmedel och digital teknik.

Prioriteringar

Ökad delaktighet och möjlighet för äldre att vara med och påverka den egna vården och omsorgen samt påverka verksamheten via synpunkter och dialogmöten.

Hemtjänstens och servicehusens utvecklingsarbete har fokus på ökat inflytande för den enskilde genom ”ramtid”, ökad personalkontinuitet och ökad kompetens för personalen.

Utifrån den nya lagen och överenskommelsen gällande samverkan vid utskriften från slutna hälso- och sjukvård (LUS), är det viktigt att samverkan mellan äldreomsorgen och landstingets akutsjukvård, primärvård, primärvårdsrehabilitering och psykiatri fortsätter att utvecklas för att säkerställa att den äldre får en trygg och sammanhållen vård och omsorg i hemmet. Prioriterade målgrupper för samverkan är svårt sjuka äldre och personer med demenssjukdom samt äldre med psykisk ohälsa och/eller missbruk. Insatsen ”Tryggt mottagande i hemmet”, för en trygg hemgång efter sjukhusvistelse eller korttidsvård fortsätter.

Utveckling av teamarbetet, kontaktmannaskapet och dokumentationen fortgår vid äldreomsorgens verksamheter för att säkerställa en personcentrerad vård och omsorg.

Prioriterade kvalitetsområden är maten och måltiden samt demensvården och den palliativa vården. De äldre på vård- och omsorgsboende ska erbjudas ökade möjligheter till utevistelse och en meningsfull vardag med aktiviteter och kulturupplevelser. Dagverksamheten ska erbjuda aktiviteter som kan passa både kvinnor och män samt utifrån deltagarnas individuella behov och önskemål.

Det förebyggande och uppsökande arbetet ska utvecklas. Syftet är att fånga upp äldres behov

och nå fler äldre som upplever ensamhet och isolering, bland annat genom ökade informationsinsatser om äldreomsorgens insatser, mötesplatser och om tryggt boende med fokus på den äldres boendesituation. Samverkan ska också ske med vårdcentraler och pensionärsorganisationerna samt genom fokusgrupper/dialogmöten med äldre.

Aktivitetscentret vid Axelsbergs seniorboende ska utvecklas tillsammans med de äldre, pensionärsorganisationerna och andra ev. föreningar.

Anhörigperspektivet, bemötandet och stödet till anhöriga liksom anhörigas delaktighet ska lyfts fram i äldreomsorgens verksamheter.

Arbetsätt och metoder för en jämställd och jämlik äldreomsorgen fortsätter att utvecklas. Utredningar och behovsbedömningar baseras på den enskildes individuella behov, önskemål och resurser. En intervjuguide används som stöd i utredningsarbetet med fokus på att ställa könsneutrala och jämställda frågor samt frågor som rör våld i nära relation. Utifrån ett folkhälsoperspektiv finns även frågor om kost och nutrition.

Kvalitetsuppföljning med egna kvalitetsobservatörer i verksamheten och biståndshandläggarnas individuppföljning samt det systematiska kvalitetsarbetet fortsätter att utvecklas. Resultaten från uppföljningar och de årliga brukarundersökningarna analyseras utifrån ett jämställdhetsperspektiv för ökad brukarnöjdhet och kvalitet i äldreomsorgen.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Utveckling och omvärld

Antalet personer som ansöker om insatser med anledning av funktionsnedsättning har under de senaste åren ökat. Antalet personer som tillhör personkrets 1 enligt LSS förväntas fortsätta att öka. Nybyggnationen i stadsdelen innebär att fler medborgare med olika former av funktionsnedsättning flyttar in och många barn får diagnoser som kan berättiga till stöd inom LSS-lagstiftningen. Under den senaste tioårsperioden har allt fler barn och vuxna diagnostiseras med olika former av autismspektrumdiagnoser och många har behov av insatser från socialtjänsten. Under 2019 kommer två nya gruppboendestäder att öppna inom stadsdelsområdet och även detta kommer att innebära att personer med funktionsnedsättning kommer att flytta till Hägersten-Liljeholmen från andra stadsdelsförvaltningar. Förvaltningen noterar att personer med funktionsnedsättning från andra delar av landet gärna vill flytta till Stockholm och Hägersten-Liljeholmen då förvaltningen varje år tar emot allt fler ansökningar om så kallade förhandsbesked enligt LSS.

Förvaltningen är intresserad av att undersöka möjligheter och förutsättningar för att ge unga vuxna med behov av bostad med särskild service möjlighet till mer självständiga boendeformer i takt med att individen mognar.

LSS-lagstiftningen är under utredning och förändring. Det är än så länge oklart vilka förändringar av lagstiftning som kommer att ske. Troligen berörs insatsen personlig assistans där kommunen kan få ett avsevärt utökat ansvar för insatsen. För närvarande är rättsläget för insatsen oerhört osäkert och motstridigt. Tendensen är att fler ärenden övergår från Försäkringskassan till kommunen.

Den digitala utvecklingen innebär både möjligheter och utmaningar. En av utmaningarna är

att utbilda verksamheternas medarbetare i digitala arbetsätt i takt med utvecklingen. Det pågår omfattande arbete med brukardelaktighet i staden där förhoppningen är att verksamheterna får tillgång till fler metoder och möjligheter för brukare att vara delaktiga. Det handlar bland annat om tillgång till bättre digital kommunikation.

Daglig verksamhet

Antalet personer i stadsdelsområdet som beviljas daglig verksamhet fortsätter att öka för varje år. Ökningen beror till stor del på att fler personer får neuropsykiatriska diagnoser. Efterfrågan på verksamheter som är lika ett vanligt arbete och som kan leda till praktik eller anställning på den öppna arbetsmarknaden stor. Denna efterfrågan förväntas kvarstå. Nämnden kommer att fortsätta erbjuda dagliga verksamheter samt sysselsättning med denna inriktning och utveckla dessa verksamheter ytterligare. Samarbetet med Försäkringskassan, Arbetsmarknadsförvaltningen och andra aktörer som kan hjälpa personer med funktionsnedsättning att närma sig arbetsmarknaden fortgår. Men det finns även ett fortsatt behov av daglig verksamhet för personer med måttligt och grav funktionsnedsättning.

Bostad med särskild service

Behovet av bostad med särskild service är fortsatt stort. Målsättning är att inrätta nya grupp- eller servicebostäder i samband med nybyggnationsprojekt som bedöms lämpliga. Förvaltningen ser dock svårigheter med att realisera målet med att inrätta en ny gruppbofastad varje år, med anledning av de höga kostnaderna. På grund av de höga kostnaderna för att anlägga LSS-bostäder i nybyggnation har förvaltningen inte längre möjlighet att köpa dessa bostäder som bostadsrätter, utan måste hyra som hyresrätter där så är möjligt.

Brukarna som bor i stadsdelsområdets gruppbofastäder blir allt äldre. Medarbetarnas kompetens kring åldrande och förändrat omsorgsbehov behöver öka. På sikt finns det även skäl för förvaltningen att se över behov av anpassning av de befintliga gruppbofastäderna alternativt byte av bostad för enskilda brukare. I takt med att brukarna åldras minskar andelen brukare i daglig verksamhet vilket leder till ett ökat behov av bemanning i gruppbofastäderna.

Personer med funktionsnedsättning har generellt en sämre hälsa. I syfte att bidra till att dessa personer får en förbättrad hälsa kommer nämndens verksamheter för personer med funktionsnedsättning att fortsätta att satsa på att erbjuda hälsofrämjande insatser med fokus på kost och motion.

Förvaltningen genomför under 2018 en sammanslagning av enheterna som tillhandahåller grupp- och servicebostäder med syfte att bättre kunna tillgodose behovet av närhet till chef och skapa en organisation som medger utveckling, tillväxt och effektiviseringar.

Personlig assistans

Förvaltningen undersöker under 2018 möjligheterna att slå i hop utförarverksamheten med Skärholmens och Älvsjös SDF med syfte att kunna utnyttja stordriftsfördelar.

Jämställdhet

Inom verksamhetsområdet har man påbörjat att säkra verksamheterna ut ett jämställdhetsperspektiv. Exempel på detta är att beviljade insatser granskas utrett genusperspektiv. Detta arbetet ska vidareutvecklas i myndighetsutövningen men också i utförarverksamheterna.

Kompetensförsörjning

I takt med att befolkningen ökar och behovet av insatser inom verksamhetsområdet ökar, ökar också behovet att biståndshandläggare med erforderlig kompetens och erfarenhet, vårdare och chefer på olika nivåer.

Under de senaste åren har det varit svårt att nyrekrytera biståndshandläggare med rätt kompetens. Förvaltningen har under vissa perioder varit beroende av att kunna fylla vakanser med bemanningskonsulter. Under slutet av 2017 har situationen förbättrats något. Trenden i samhället i stort är en ökad rörlighet på arbetsmarknaden där arbetstagare stannar kortare tid på samma arbetsplats. Samtidigt är kompetenskraven för biståndshandläggare höga och det tar relativt lång tid innan man tillgodogör sig den erfarenhet som krävs för att kunna utföra arbetet. Detta har inneburit att vikten av god och effektiv introduktion, tydliga rutiner och tätt stöd från arbetsledning har ökat. Denna utveckling pågår och kommer att fortgå. Strategiskt viktiga komponenter för den framtida utvecklingen torde vara utveckling och utnyttjande av digital teknik likväl som samverkan med högskolorna.

Det planerade titelbytet för vårdare till stödassistent förväntas bli en positiv förändring inom verksamhetsområdet. I samband med titelbytet är det troligt att medarbetarna behöver erbjudas kompetensutveckling för att uppnå kraven för den nya titeln. Under de närmaste åren kommer flera grupp- och servicebostäder att öppnas inom staden vilket innebär att rekryteringsläget stramas åt rörande kvalificerad personal. Ett titelbyte leder förhoppningsvis till att yrket höjs i status och underlättar därmed för kommande rekryteringsbehov.

Ekonomiska utmaningar

Ekonomiska utmaningar inom verksamhetsområdet berör främst personlig assistans, kostnader vid nybygge av grupp- och servicebostäder samt risker för överetablering av dagliga verksamheter som kan uppstå när äldre brukare inte längre får del av insatsen. Det nya avtalet för turbundna resor befaras vara kostnadsdrivande och det är svårt att överblicka vilka ekonomiska konsekvenser det får för förvaltningen.

Prioriteringar under de kommande åren

- Nybyggnation av grupp- och servicebostäder
- Kompetensförsörjning
- Brukarinflytande och delaktighet

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärld och utveckling

Barn och ungdom

Ärendetillströmningen vid barn- och ungdomsenheten har stadigt ökat de senaste åren i takt med befolkningstillväxten i stadsdelsområdet och tillströmningen av ensamkommande barn till landet och staden. Under 2016 skedde ett trendbrott då antalet nya ärenden minskade något. Verksamheten utökades under 2016 för att möta det ökade ärendeantalet. En arbetsgrupp för handläggning av insatser till ensamkommande barn byggdes upp. I takt med att de ensamkommande nu når vuxen ålder, får avslag på asylansökan eller skrivs upp i ålder minskar antalet individer som är aktuella för dessa insatser och därmed behovet av

handläggare. I takt med att de ensamkommande barnen närmar sig vuxen ålder måste insatserna utformas så att de stärker individernas möjligheter att leva ett självständigt vuxenliv som innebär etablering i arbetslivet och på bostadsmarknaden. De statliga ersättningarna för ensamkommande barn förändrades under 2017 och förvaltningen har arbetat med att anpassa kostnaderna utifrån de nya ersättningarna. Detta arbete kommer att fortgå under planperioden. Trots detta råder det stor osäkerhet om de ekonomiska konsekvenserna.

Regeringen har gett ett utredningsuppdrag rörande förändringar av socialtjänstlagen. Mycket tyder på att förändringarna kan innebära ett ökat fokus på förebyggande, öppna och icke-biståndsbedömda insatser. Liksom tidigare prioriterar förvaltningen tidiga insatser och insatser på hemmaplan i egen regi. För att få så bra utredningar och så adekvata insatser som möjligt fortsätter förvaltningen att använda olika beprövade utredningsinstrument och metoder. Arbetet med metoden Signs of Safety kommer att fortsätta. Genom den långsiktiga satsning på utbildning i systematiska arbetssätt till erfarna socialsekreterare kommer utredningstiden att kunna bli en mer processinriktad period där familjen också får stöd till förändring.

Inom området familjerätt kommer nya lagar och regler att påverka tillströmningen av nya ärenden. Troligen kommer nya adoptionsregler leda till ett ökat antal ansökningar om medgivande till adoption. Antalet nedläggningar av faderskapsutredningar kommer troligen att minska om äktenskapspresumtion för barn vars mor är gift med en annan kvinna införs. Nya regler rörande inledande informationssamtal för föräldrar som vill inleda vårdnadstvist innebär en ny arbetsuppgift och innebär också troligen ett ökat tryck på frivilliga samarbetssamtal. Förhoppningen är att detta tillsammans gör att färre ärenden rörande vårdnad avgörs i rätten efter vårdnadsutredning. Förvaltningen har noterat att behovet av umgängesstöd har minskat. Detta beror troligen på ett gott samarbete med Södertörns tingsrätt.

Socialpsykiatri

En stor del av den klientgrupp som varit aktuell inom socialpsykiatri sedan psykiatrireformen genomfördes i Stockholm 1996 var födda på 40- och 50-talen. Hägersten-Liljeholmen har haft en stor grupp klienter utskrivna från Rålambshov respektive Långbro gamla mentalsjukhus. Dessa personer tillhör i allt högre grad äldreomsorgens målgrupp. De nya personer som ansöker om insatser är ofta unga i åldern 20-30 år med psykisk störning/neuropsykiatriska diagnoser, bostadsproblem och inte sällan också ett missbruk. Den nya lagstiftningen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård som trädde i kraft den 1 januari 2018 innebär bland annat att kommunen har betydligt högre krav på att vara aktiv i att ta emot personer från slutna psykiatrisk vård i hemmet. En gemensam överenskommelse finns som innebär att detta ska träda i kraft i Stockholm den 1 januari 2019. God samverkan mellan psykiatri, beroendevård och socialpsykiatri på såväl individuell som strategisk nivå är ett fortsatt prioriterat område. Förvaltningen kommer att intensifiera arbetet med att öka antalet samordnade individuella planer (SIP) för de enskilda som har insatser från flera aktörer. Förvaltningen kommer att se över inriktningen på de egna utförarverksamheterna i syfte att anpassa dessa till de nya målgruppernas behov.

Vuxenvård

Det finns indikationer på att missbruket i stadsdelsområdet ökar vilket kan medföra ett ökat

antal ärenden under de kommande åren. De ärenden som är aktuella har en stor komplexitet och såväl utrednings- som förändringsprocessen tar ofta lång tid. Klienter med komplexa behov på grund av samsjuklighet i missbruk och psykisk ohälsa samt hemlöshet ökar. Ungefär hälften av vuxenhetens klienter betraktas som hemlösa enligt stadens definition. Samarbetet med psykiatri behövs utvecklas så att den regionala samverkansöverenskommelsen kan förverkligas. När stödet till den enskilde inte kan samordnas med insatser från psykiatri leder detta till långa och kostsamma placeringar i lågtröskelboenden eller stödboenden.

Socialtjänsten fick genom lagändring från 2018 ansvar för insatser vid missbruk av spel om pengar på samma sätt som gäller för insatser mot substansmissbruk. Vad denna lagändring i praktiken innebär i form av ärendetillströmning och behov av insatser är än så länge oklart.

Eventuellt kommande förändringar av socialtjänstlagen som innebär en tydligare inriktning mot öppna och icke-biståndsbedömda insatser kommer att innebära behov av att utveckla den typen av insatser inom missbruksområdet. Arbetet med att anpassa den egna öppenvården efter brukarnas behov kommer att fortsätta. Förvaltningen kommer även att fortsätta utveckla den systematiska uppföljningen av de insatser som erbjuds.

Den stora bostadsbristen i Stockholm i kombination med höga krav från hyresvärdarna medför att personer som har förmåga att klara eget boende tvingas bo kvar i tillfälliga boenden och på institution längre än nödvändigt. Dessa problem bedöms kvarstå under den kommande treårsperioden. Förvaltningen fortsätter att utveckla arbetet med att ge stöd till personer i tillfälliga boendelösningar bland annat genom att ge stöd från en bolots med målet att fler personer erhåller permanenta boendelösningar. Även det vråkningsförebyggande arbetet kommer fortsätta att utvecklas vid förvaltningen.

En intern genomlysning av verksamheten gjordes hösten 2016 där de höga kostnaderna för boende var en viktig utgångspunkt. Genomlysningen resulterade i fyra uppdrag till verksamheten; att utveckla öppenvården, att tydliggöra uppdraget för utredande socialsekreterare, att se över den interna arbetsfördelningen mellan enhetens chefer samt att sänka kostnaderna för externa placeringar. I genomlysningen kunde också konstatera att enhetens egna insatser är kostnadseffektiva. Uppdragen kommer enheten av att arbeta med under de kommande åren.

Våld i nära relation

Stöd till personer som utsatts för våld i nära relation finns organiserat inom Enheten för ekonomiskt bistånd. Det är en liten och mycket sårbar verksamhet och det har visat sig vara svårt att tillgodose behovet av kontinuitet i bemanning och kompetens. Stadsdelsförvaltningen planerar att höja kvaliteten i arbete med att ge stöd till personer som utsatts för våld i nära relation genom att skapa ett gemensamt Relationsvåldsteam tillsammans med Skärholmens SDF och Älvsjö SDF. Utvecklandet av ett gemensamt relationsvåldscentrum innebär än ökad tillgänglighet och förbättrad kvalitet på insatser i öppna former både för våldsutsatta och våldsutövare.

Handlingsplanen för socialsekreterare och biståndshandläggares arbetsituation

Utvecklingsarbetet inom ramen för Handlingsplanen för socialsekreterare och biståndshandläggares arbetsituation fortgår. Enheterna har identifierat utvecklingsbehov och arbetar med insatser på olika nivåer. Det är en stor ekonomisk utmaning att klara förbättringarna inom ordinarie budgetanslag särskilt vad gäller arbetsbelastning, tillgång till bra kontorsarbetsplatser, tätt chefsstöd och administrativt stöd. Under de kommande åren

fortgår arbetet med en övergripande struktur för mottagning av studenter för verksamhetsförlagd utbildning och ett lokalt kompetens- och utvecklingsforum ska sätts. Handlingsplanen ska implementeras i ordinarie verksamhetsutveckling.

Nyanlända

Staden driver i dagsläget fyra boenden för nyanlända som ligger inom stadsdelsområdet. Det finns en mindre grupp nyanlända som anordnat boende på egen hand i stadsdelsområdet. Det finns planer på att sk. modulhus för nyanlända ska uppföras i stadsdelsområdet. Förvaltningen bygger nu upp ett socialt stöd till nyanlända med målsättningen att påskynda etableringen i samhället, förebygga behov av försörjningsstöd och förebygga hemlöshet. Stödet ska samordnas med aktörer i civilsamhället och det lokala näringslivet är en viktig resurs.

I dag utgör de nyanlända en liten grupp inom socialtjänstens verksamheter men gruppen bedöms öka under de kommande åren både utifrån de boenden som finns här men också utifrån spontan inflyttning från andra delar av staden och andra delar av landet. Detta kan i sin tur medföra ökat behov av ekonomiskt bistånd och ökat behov av stöd vid akut bostadslöshet. Det kan också innebära ökat behov av personligt stöd och stöd i föräldrarollen utifrån de sociala problem som kan uppstå som en följd av traumatiska upplevelser från krig och flykt, splittrade familjer men även fysiska skador och funktionshinder.

Våldsbejakande extremism

Förvaltningen ser behov av att stärka beredskapen inom verksamheterna att ta emot personer som vill lämna kretsar där våldsbejakande extremism förekommer. Individ- och familjeomsorgen kommer att behöva hantera detta genom att bland annat ha god kunskap inom organisationen och genom att tillhandahålla kunskapsbaserade insatser.

Jämställdhet

Förvaltningens verksamheter har behov av att utveckla uppföljningar utifrån ett genusperspektiv för att säkerställa att omotiverade könsskillnader inte förekommer i myndighetsutövningens bedömningar och beslut. I dag finns könsuppdelad statistik att tillgå men analys och åtgärder måste komma till stånd och bli en naturlig och återkommande del av verksamhetsuppföljningen. Det är också prioriterat att undersöka hur medarbetarnas förutsättningar för att kunna ha ett normkritiskt förhållningssätt ser ut genom att kartlägga utbildningsbehov och genomföra utbildningar på området.

Kompetensförsörjning

Under de senaste åren har det varit svårt att nyrekrytera socialsekreterare och chefer med rätt kompetens inom individ- och familjeomsorgen. Det har varit en stor rörlighet inom dessa yrkesgrupper främst inom myndighetsutövningen. Förvaltningen har under vissa perioder varit beroende av att kunna fylla vakanser med bemanningskonsulter. Under slutet av 2017 har situationen förbättrats något. Trenden i samhället i stort är en ökad rörlighet på arbetsmarknaden där arbetstagare stannar kortare tid på samma arbetsplats. Samtidigt är kompetenskraven för socialsekreterare och chefer inom individ- och familjeomsorgen höga och det tar relativt lång tid innan man tillgodogör sig den erfarenhet som krävs för att kunna utföra arbetet. Detta har inneburit att vikten av god och effektiv introduktion, tydliga rutiner och tätt stöd från arbetsledning har ökat. Strategiskt viktiga komponenter för den framtida utvecklingen torde vara utveckling och utnyttjande av digital teknik likväl som samverkan med högskolorna.

Ekonomiska utmaningar

Både inom barn- och ungdomsvården och inom missbruksområdet har förvaltningen en stor ekonomisk utmaning i att kunna möta de kvalitetskrav som ställs på verksamheterna och samtidigt klara uppdragen inom given budgetram.

Prioriteringar under de kommande åren

- Utveckla arbetet med förebyggande och tidiga insatser på hemmaplan till barn och ungdomar
- Utveckla insatserna och brukardeltaktigheten inom socialpsykiatri
- Vidareutveckla öppenvårdsinsatser och stödboende i egen regi för vuxna med missbruksproblem
- Förbättra samverkan med psykiatri för målgruppen samsjukliga i missbruk och psykisk ohälsa
- Motverka hemlöshet
- Höja kvaliteten i arbetet med att ge stöd till personer som utsatts för våld i nära relation och inom RVC ge våldsutsatta och våldsutövare insatser av god kvalitet
- Arbeta utifrån stadens handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare och implementera handlingsplanen i ordinarie verksamhet
- Ge ett gott socialt stöd till nyanlända
- Motverka våldsbejakande extremism bland annat genom att ha god kunskap inom organisationen på området och genom att tillhandahålla kunskapsbaserade insatser
- Utveckla den systematiska uppföljningen av insatser i egen regi inom individ- och familjeomsorgen i syfte att säkerställa att insatserna motsvarar behoven samt ger önskat resultat

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsfaktorer

Samhällsplanering

Under planperioden planeras cirka 5 000 nya bostäder att färdigställas genom ett flertal stora och små bostadsutvecklingsprojekt. Efter en längre period av mycket högt bostadsbyggande och en stor efterfrågan finns tendenser som pekar på att prisutvecklingen på bostäder mattas av. Det kan innebära att tidplanen för stora bostadsprojekt förändras och att bostäderna inte färdigställs som planerat under planperioden. Effekten för stadsdelsnämnden kan bli att behovet av förskoleplatser blir mindre än vad prognoserna visar. En annan effekt kan bli att planerade förskolor i bottenvåningen på flerbostadshus inte byggs i tid, eller inte byggs alls. Nämnden måste därför följa och analysera tendenserna på bostadsmarknaden noga och ständigt förbättra prognosernas träffsäkerhet.

Liljeholmen är en viktig knutpunkt i stadsdelsområdet och i hela staden. Där fortsätter antalet fristående gymnasieskolor vara högt och stadsdelen utvecklas med fler bostäder och arbetsplatser, bland annat i Marievik. Överlag i stadsdelsområdet håller flera detaljplaner med ett stort antal lägenheter på att tas fram, och det är troligt att flera av projekten kommer att börja byggas under planperioden. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt området kring Telefonplan, där en kraftig utbyggnad väntas, med totalt omkring 2 000 bostäder under

planperioden. I och med det nya bostadsområdet Mälaräng, som planeras inom Fokus Skärholmen och antas vinna laga kraft under planperioden, kommer stadsdelarna Mälarhöjden och Bredäng att växa samman.

Trygghet

Merparten av invånarna i stadsdelsområdet upplever sin närmiljö som trygg. Den upplevda otryggheten har dock ökat något inom stadsdelsområdet i 2017 års trygghetsmätning. Det är framför allt i stadsdelen Västertorp ökningen syns. I medborgardialoger och även i trygghetsmätningen pekas Liljeholmen ut som en plats där tryggheten behöver stärkas. Det finns en tendens till en ökad upplevelse av otrygghet i hela staden samtidigt som den upplevda utsattheten av brott eller anmälda brott inte ökar motsvarande andel. Den nationella statistiken visar liknande tendenser och kvinnor upplever större oro för brott än män enligt Brottsförebyggande rådets nationella undersökning.

Parkskötsel

Stadsdelsområdet har en hög exploateringsgrad och det händer att parkmark tas i anspråk för nybyggnation av bostäder, förskolor och skolor. Vissa delar av stadsdelsområdet liknar numera innerstaden i sin struktur och täthet. Det är en utmaning att öka den kvalitativa parkmarken och utveckla de befintliga parkerna i takt med att invånarna blir fler. Bristen på skolor och förskolor i stadsdelsområdet har under en tid varit stor. I vissa fall är lösningen att befintliga skolor byggs ut men då minskas i regel skolgårdsytor. Det leder till att skolor använder parkmark som vistelseyta för eleverna, något som ökar slitaget på parkerna ytterligare. Det hårda trycket på parkerna försvårar för nämnden att göra miljövänliga materialval och allt oftare måste gummiastfalt och konstgräs väljas för att klara slitaget. Samtidigt som ett ökat samnyttjande av allmänna ytor är positivt är det viktigt att följa upp och utvärdera konsekvenserna av minskad gårdsyta för både skolor och förskolor.

Miljöarbete

Utvecklingen inom miljöområdet går snabbt framåt och ny kunskap tillkommer ständigt. Nya miljövänliga material introduceras och förbättras. Därför är omvärldsbevakning av stor vikt. En hållbar energiförbrukning är exempelvis ett område där nya smarta lösningar så som LED-belysning och närvarostyrd belysning ger möjlighet till stora energibesparingar.

Näringslivsarbete

Stadsdelsområdet har en hög tillväxt och en stor andel arbetsplatser. I och med det höga bostadsbyggandet och att helt nya områden planeras förväntas detta bestå. I planeringen av nya bostäder behöver behovet av arbetsplatser i exempelvis Liljeholmen beaktas.

Prioriteringar

Samhällsplanering

Stadsdelsnämnden är delaktig i stadsplaneringen genom ett nära samarbete med exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret. Genom att medverka i planprocessen möjliggörs en tidig dialog kring lämpliga platser för förskolor, LSS-boenden och nya eller utvecklade parker. Stadsdelsnämnden bevakar och arbetar aktivt för att belysa trygghets- och tillgänglighetsaspekter i planeringen av ny bebyggelse. Även barnperspektivet är särskilt viktigt att bevaka i samverkan med stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden.

Trygghet

Nämnden fokuserar på situationell prevention i den fysiska miljön. Ett speciellt fokus läggs på de områden som framkommer som särskilt utsatta i den lokala lägesbilden och i analyser av bland annat trygghetsmätningen. Ett jämställdhetsperspektiv ska anläggas på det trygghetsskapande arbetet och statistiken ska analyseras för att undersöka osakliga könsskillnader i upplevd otrygghet. Det finns ett behov av att utveckla och fördjupa samarbetet kring trygghetsskapande aktiviteter, såväl inom staden som med externa aktörer. Detta för att tidigt identifiera och snabbt åtgärda faktorer i stadsmiljön som skapar otrygghet. Samverkan med lokalt föreningsliv och näringsliv gällande trygghetsfrågor är prioriterat och sker bland annat ske genom tematiska samverkansgrupper med aktörer såsom centrumägare, företagarföreningar, MTR, polisen och facknämnder medverkar. Samverkan med gymnasieskolorna i Liljeholmen är fortsatt prioriterat. Genom att erbjuda närmiljövandringar och ett aktivt kommunikationsarbete kring trygghetsrelaterade frågor skapas en pågående dialog med invånarna. Nämnden fångar på så sätt upp orsaker till otrygghet som annars kan vara svåra att identifiera.

Parkskötsel

Stadsdelsnämnden prioriterar att samarbeta med SISAB, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och fastighetsnämnden för att säkra att de förskolor och tillhörande gårdar som byggs håller en god kvalitet utifrån ett barnperspektiv. Nämndens parkplan är i behov av uppdatering då den senaste uppdateringen gjordes 2008. Arbetet med att ta fram en ny parkplan ska påbörjas under planperioden för att säkerställa att det parkerna håller god kvalitet och utvecklas i takt med behoven. För att nämndens parker ska upplevas som trivsamma och trygga är uppföljning och kontroll av att städning, underhåll och annan drift högt prioriterat. Uppföljningen ska fortsätta att utvecklas och efterföljsamhet av entreprenadavtal är ett fokusområde.

Miljöarbete

Nämnden ska implementera stadens miljöprogram och hålla sig uppdaterad på ny forskning och rön för att göra hållbara val. Nämndens verksamheter ska även arbeta med att inventera kemikalieanvändningen och sedan fasa ut oönskade kemikalier genom att använda stadens kemikaliehanteringssystem Chemsoft för att säkerställa att verksamheterna inte använder miljöfarliga kemikalier. Förskoleverksamheterna fortsätter sitt arbete med att uppnå nivå 2 i kemikaliecentrums vägledning för Kemikaliesmart förskola.

Näringslivsarbete

Stadsdelsnämndens samverkan med det lokala näringslivet fortsätter genom näringslivsdialoger som sammankallas av stadsdelsförvaltningen årligen. Samverkan sker även i ämnesspecifika grupper för att kunna arbeta snabbt och effektivt med exempelvis trygghet.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärld och utveckling

Andelen personer som uppbär ekonomiskt bistånd i förhållande till stadsdelsområdets befolkning har under de senaste åren legat på en relativt jämn nivå. Dock syns en något

sjunkande trend. Antalet hushåll som uppbär ekonomiskt bistånd har sjunkit det senaste åren men har återigen börjat stiga. Den stora inflyttning som sker till stadsdelsområdet förutses inte i sig leda till att bidragsberoendet procentuellt ökar. Detta med anledning av att det främst byggs bostadsrätter samt hyresrätter med höga hyror, vilket attraherar en resursstark befolkning. Arbetsmarknadsläget är gott. I stadsdelsområdet finns fyra av stadens boenden för nyanlända samt planer på att bygga sk. modulhus för nyanlända. I de boenden som finns i dag kommer många av de boende att lämna etableringen och därmed etableringsersättningen under 2018 och 2019. Det är mycket troligt att nyanlända kommer att ha behov av försörjningsstöd under perioder av arbetslöshet eller som komplettering till arbetsmarknadsstöd och föräldrapenning när ersättningsnivån inte räcker till att trygga en skälig levnadsnivå. Redan nu vänder sig nyanlända till förvaltningen med behov av akut boende framförallt i situationer där familjemedlemmar återförenas med personer boende i anläggningar som endast medger boende för enpersonshushåll.

Samtidigt som andelen personer som uppbär ekonomiskt bistånd har minskat har andelen personer med långvarigt ekonomiskt bistånd ökat de senaste åren. Förvaltningens bedömning är att gruppen bidragstagare som står långt från arbetsmarknaden kommer att kvarstå under planperioden. Förvaltningen behöver således fortsättningsvis erbjuda insatser som syftar till att den enskilde närmar sig arbetsmarknaden alternativt ges stöd för att beviljas sjukersättning. Globenmodellen är intressant att implementera och det sociala arbetet i handlägningsprocessen behöver tydliggöras. Behovet av konsultläkare kommer att utvärderas.

Jämställdhet

Se under avsnittet om individ- och familjeomsorg.

Kompetensförsörjning

Se under avsnittet om individ- och familjeomsorg.

Ekonomiska utmaningar

Med fler bidragshushåll och fler hushåll med behov av tillfälliga boenden kommer kostnaden för ekonomiskt bistånd att öka.

Prioriteringar under de kommande åren

- Öka andelen personer som hittar annan försörjning än ekonomiskt bistånd
- Erbjuder långvariga bidragstagare arbetsmarknadsinsatser
- Motverka att nyanlända blir beroende av försörjningsstöd

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Omvärld och utveckling

Förvaltningen tillhandahåller ett stort antal praktikplatser och platser för Stockholmsjobb men har haft svårigheter med att nå årsmålen för anställningar inom ramen för Stockholmsjobb. Förvaltningen kommer att fortsätta satsningen och intensifiera arbetet med att ge långvariga bidragstagare Stockholmsjobb. Personer som erbjuds Offentligt Skyddad Anställning (OSA) har behov av att öka sin anställningsbarhet. Detta kommer att ske genom insatser från Jobbtorget och Arbetsförmedlingen under anställningstiden. Förvaltningen förväntar sig att på sikt ska detta öka omsättningen på OSA-platserna samt minska risken för återgång till arbetslöshet.

Från och med 2017 har förvaltningens arbetsmarknadsarbete samlats vid en enhet istället för vid två enheter. Omorganisationen ger ett mer effektivt utnyttjande i anslaget för arbetsmarknadsåtgärder då samordningen mellan insatserna arbetsträning, OSA och Stockholmsjobb underlättas. Arbetsmarknadsförvaltningens och Jobbtorgens inriktning och insatser förändras och i takt med detta anpassas förvaltningens egna arbetsmarknadsinsatser för att fokusera på de målgrupper som inte får stöd på annat sätt.

Jämställdhet

Se under avsnittet om individ- och familjeomsorg.

Kompetensförsörjning

Arbetsmarknadsverksamheten består av ett fåtal anställda och rekrytering till tjänsterna fungerar bra. Det finns inget som indikerar att dessa förhållanden skulle ändras.

Prioriteringar under de kommande åren

- Anpassa verksamheten utifrån de behov som finns hos de personer som uppstår försörjningsstöd och som inte ingår i Jobbtorget målgrupp

2.9 Övrigt

Nämnd- och förvaltningsadministration

Kostnadsutvecklingen under planperioden är svår att bedöma eftersom stor andel utgörs av köpta tjänster. IT-kostnaderna bedöms öka under planperioden genom ökade volymer och genom att tjänsterna blir mer komplexa. Även kostnaderna för övriga köpta tjänster bedöms öka under perioden. På lång sikt bör kostnaderna i verksamheterna minska till följd av effektiviseringar som utvecklingen av nya tjänster och IT-stöd ger. Det är emellertid svårt att se när i tiden kostnaderna kommer att minska. Antalet anställda i förvaltningens gemensamma administration har under senare år minskat och stabiliserats. Volymen av den service som hanteras av förvaltningens gemensamma administration har ökat genom att antalet verksamheter har ökat genom utbyggnad och befolkningsökning i stadsdelsområdet samt genom återtagande av verksamheter i kommunal regi. Ökningen bedöms fortsätta under hela planperioden.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Budgetramarna för 2019 och 2020 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2018. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella våren 2017.

3.1 Drift

Driftbudget

Anslag (mnkr)	Budget 2018	Budget 2019	Budget 2020	Budget 2021
Kostnader (-)	2 009,3	2 011,6	2 017,7	2 017,7
Drift och underhåll	1 999,3	2 001,6	2 007,7	2 007,7
Avskrivningar	9,5	9,5	9,5	9,5
Internräntor	0,5	0,5	0,5	0,5
Intäkter	-77,8	-77,8	-77,8	-77,8
Summa stadsdelsnämnd (netto)	1 931,5	1 933,8	1 933,8	1 933,8
Befolkning	90 917	92 495	94 728	97 228
Nettokostnad/ invånare (kr)	21 245	20 907	20 414	19 889

Bokslutet för Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd 2017 visade efter resultatdispositioner ett resultat på +/- 0 mnkr jämfört med budget. Stadsdelsnämnden har en ekonomisk bruttoomslutning på cirka 2,2 mdkr och i förvaltningen arbetar drygt 2 300 tillsvidareanställda medarbetare.

Personalkostnaderna utgör cirka 50 % av nämndens bruttokostnader och motsvarar cirka 1,1 mdkr. Kostnaderna för köp av verksamhet utgör 28 % motsvarande cirka 0,6 mdkr och lokalkostnaderna cirka 9,7 % motsvarande cirka 219,2 mnkr.

Ekonomiska utmaningar under perioden

Kostnadsökningarna för planperioden beräknas överstiga kommunfullmäktiges plan med cirka 35 mnkr per år för bland annat lönekostnadsökningar och övriga kostnadsökningar, om pris- och löneökningarna stannar vid 2,0 procent de kommande åren.

Personalomsättning bland socialsekreterare är en stor utmaning och det kommer fortsatt behövas kraftfulla insatser för att bibehålla och rekrytera nya medarbetare.

Inom Individ- och familjeomsorg ser förvaltningen en utmaning i att möta Migrationsverkets förändrade, lägre ersättningssystem för placeringar av ensamkommande flyktingbarn. En viktig fråga blir att hitta lösningar som ger relevant vård/boende till en rimlig kostnad. Även finansiering av handläggningen är en utmaning då ersättning endast ges i form av engångsbidrag när ett ensamkommande flyktingbarn kommer till kommunen medan handläggningens kostnaden ofta består under flera år.

Investeringskostnaderna inom förskolan kommer att öka till följd av att nya lokaler tas i bruk. Kapitalkostnaderna för inventarier, material samt investeringar i andras lokaler (hyresanpassning) kommer att öka under perioden i och med att nya förskolor öppnar. Det innebär att kapitalkostnadernas andel kommer att öka och att andelen för den pedagogiska

verksamheten kommer att minska inom den totala budgeten för förskolan och "höga hyror bidraget" utblir.

3.2 Investeringar

Parkinvesteringar

Stadsdelsförvaltningen har till trafikkontoret lämnat förslag på park- och reinvesteringar för perioden 2018-2021. Projekten har hämtats ur parkplanerna för Hägersten och Liljeholmens stadsdelsområde.

Föreslagna parkinvesteringsmedel (mnkr)	2018	2019	2020	2021	Senare
Svandamsparken	7	6			
Kerstin Hesselgrens park / Vippan		0,5	1,5	7	13
Blomsterdalen	0,5	1	6,5	1	
Lugnets plaskdamm		0,5			7,5
Gångvägar och parkbänkar					3
Naturvårdsinsatser för ökad trygghet och tillgänglighet					4
Elektraparken					20
Reinvesteringar o övriga parkinv.	7,6	7,5	7,5	7,5	
Summa parkinvesteringar	15,1	15,5	15,5	15,5	47,5
Klimatinvesteringar	15,2				
Maskiner och inventarier	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2

Trafikkontoret gör en bedömning av stadsdelsområdenas önskemål och tar fram ett förslag på fördelning av ekonomiska medel. Slutgiltigt beslut tas av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige i samband med beslut om budget för 2018.

Alla stadsdelsförvaltningar har i samarbete med trafikkontoret inventerat behovet av reinvesteringar i parker. Inventeringen visade att behovet i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde är relativt stort.

Stadsdelsnämnden har ansökt om investeringsmedel för att under 2018 fortsätta med ombyggnationen av Svandamsparken i Midsommarkransen. Investeringsmedel kommer även att användas till att bygga ett utegym för äldre efter ett medborgarförslag. Andra parker som färdigställs under planperioden är Krausparken, Blomsterdalen och Kerstin Hesselgrens park med parkleken Vippan.

Investeringar i maskiner och inventarier

Utgifterna för investeringar i maskiner och inventarier i nämndens verksamheter bedöms till

cirka 17,3 mnkr under 2018. Stadsdelsnämndens omfattande utbyggnad av förskolor kommer att innebära begäran om ökad investeringsram. Utgifterna kommer att öka under planperioden och det beror huvudsakligen på stadsdelsnämndens utbyggnad av förskolor. Kapitalkostnaderna finansieras inom tilldelad driftbudget för verksamheterna

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)

Nämnden beräknar inte ha några betydande projekt som inte är investeringar under planperioden.

4 Övriga redovisningar

Taxor och avgifter

Inga andra taxor eller avgifter planeras än de som beslutas av kommunfullmäktige.

5 Lokalförsörjningsplan

Lokalförsörjningsplanen ska beskriva lokalsituationen för nämndens samtliga verksamhetsområden, med avseende på bland annat kapacitet, prognoser och planerad utbyggnad. Enligt stadsledningskontorets anvisningar ska därutöver särskilt redovisas effektiviseringsmöjligheter avseende nämndens administrativa lokaler.

5.1 Inledning

Hägersten-Liljeholmen har under en längre period varit ett expansivt område med omfattande nybyggnation av bostäder. Bostadsbyggnationen kommer att fortsätta och under perioden 2018-2021 planeras 5 000 nya bostäder för omkring 10 000 personer att bli färdigställda för inflyttning. En fortsatt hög lokalutveckling i stadsdelsområdet är viktig för att kunna möta behovet från de kommande årens kraftiga befolkningsökning, inte minst inom förskolan. Även antalet servicebostäder och gruppboendestäder behöver öka, något som förvaltningen arbetar tillsammans med exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret för att genomföra. För äldreomsorgen finns det i stadsdelsområdet en fortsatt risk för överskott av platser på vård- och omsorgsboende och servicehuslägenheter. En översyn pågår för anpassning av boendeformerna utifrån behov och efterfrågan. De senaste åren har antalet anställda inom stadsdelsförvaltningen ökat till följd av den växande befolkningen. Det har medfört att lokalerna på Telefonvägen 30 behöver användas mer effektivt.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra bakomliggande faktorer som förändrar behovet av lokaler

Befolkningen i stadsdelsområdet ökar i takt med att fler bostäder byggs. Den kommunala servicen behöver växa för att möta behovet. Det gäller både förskolor, bostäder för personer med behov av särskilt stöd och myndighetsutövning. Liljeholmen är fortfarande det område där utbyggnationen är kraftigast, men under planperioden kommer även Västberga och området kring Telefonplan att gå in i ett intensivt utbyggnadsskede.

Tabellen nedan visar prognos för nyproduktion av lägenheter

	2018	2019	2020	2021
Aspudden		100		
Fruängen		50	80	
Gröndal	330	120		
Hägersten				
Hägerstensåsen		380	230	50
Liljeholmen	440	390	330	410
Midsommarkransen	90		90	
Västberga			940	690
Västertorp				
Total nybyggnation	900	1000	1700	1100

Förskoleverksamhet

Enligt stadsdelsförvaltningens egna prognos kommer behovet av förskoleplatser att öka med 350 platser under perioden 2018 till och med 2021. Anledningen till att stadsdelsförvaltningen gör en egen prognos är att Swecos prognos år efter år har underskattat antalet förskolebarn i de nyproducerade lägenheterna.

Tabellen nedan visar antal barn i åldrarna 1-5 år enligt förvaltningens egna prognoser.

	2018	2019	2020	2021
Aspudden	640	640	630	600
Fruängen	680	690	720	720
Gröndal	630	610	580	570
Hägersten	690	670	660	650
Hägerstensåsen	470	540	600	600
Liljeholmen	1 460	1 500	1 510	1 560
Midsommarkransen	860	840	830	820
Mälarhöjden	280	270	260	260
Västberga	400	420	620	760
Västertorp	500	480	460	450
Totalt antal barn 1-5 år	6 600	6 700	6 900	7 000

Verksamhet för barn, kultur och fritid

Behovet av lokaler för ungdomsgård, parklek och ungdomsmottagning i Liljeholmen ökar i och med den snabba bostadsutbyggnaden där.

Äldreomsorg

I äldreboendeplanen för regionen Västra Söderort, dnr HL 2018/102, framgår att den samlade

bedömningen är att utbudet av vård- och omsorgsboende kan tillgodose behovet under planperioden. Risk finns för viss överkapacitet av platser i vård- och omsorgsboende. Regionen har fortsatt många tomma servicehuslägenheter.

Antalet äldre över 85 år fortsätter att minska, men börjar öka 2021 (*Hägersten-Liljeholmen 2023*). Antalet äldre över 90 år ökar först 2026. Behovet av vård- och omsorgsboende ökar något fr.o.m. 2023.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stadsdelsförvaltningen bedömer att behovet av nya bostäder med särskild service kommer att ligga kvar på en hög nivå.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Behovet av större försöks- och träningslägenheter har ökat. Under planperioden bedöms även behovet av mindre försöks- och träningslägenheter öka.

Staden håller på att utarbeta en handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden. Vad den kommande handlingsplanen kommer att innebära för åtaganden, riktade mot målgruppen, är oklart.

Målgruppen vuxna hemlösa med långvariga omfattande problem med missbruk och/eller psykisk ohälsa ökar. Detta innebär att metoden ”bostad först” kan bli alltmer efterfrågad, vilket ökar behovet av försöks- och träningslägenheter.

Ekonomiskt bistånd

I takt med att befolkningen ökar så har även antalet anställda inom ekonomiskt bistånd ökat. En översyn kommer att göras för att tillgodose behovet av kontorsplatser.

5.3 Kapacitetsbeskrivning

Förskoleverksamhet

Av stadsdelsområdets totalt 6 100 förskoleplatser drivs 16 procent i enskild regi. Stadsdelsnämnden hyr totalt 55 000 kvm förskolelokaler för den egna verksamheten. I förskolan Kastanjen finns en aula som kan bokas av alla stadsdelsnämndens förskolor för exempelvis teaterföreställningar.

Nedanstående tabell visar antalet förskoleplatser idag per område.

	2018-03-01
Aspudden	640
Fruängen	620
Gröndal	470
Hägersten	800
Hägerstensåsen	390
Liljeholmen	1 180
Midsommarkransen	890

	2018-03-01
Mälarhöjden	290
Västberga	440
Västertorp	420
Totalt	6 100

Verksamhet för barn, kultur och fritid

Stadsdelsförvaltningen har tre parklekar, tre ungdomsgårdar, en ungdomsmottagning och en lokal för fältassistenter.

Äldreomsorg

I Hägersten-Liljeholmen finns fortsatt risk för överkapacitet vad gäller servicehuslägenheter och platser i vård- och omsorgsboende.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stadsdelsnämnden hyr 82 lägenheter för gruppboende och 48 servicelägenheter. Myndighetsutövningen sker från stadsdelsnämndens lokaler på Telefonvägen 30.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Stadsdelsnämnden hyr 28 försökslägenheter och 120 träningslägenheter. Myndighetsutövningen sker från stadsdelsnämndens lokaler på Telefonvägen 30.

Administrativa lokaler

Stadsdelsnämndens administrativa lokaler ligger på Telefonvägen 30, plan 10. I de administrativa lokalerna ingår de lokaler där stadsdelsförvaltningens administrativa personal har sina arbetsplatser. Dit hör administrativa avdelningen, förvaltningsledningen samt vissa administrativa funktioner inom förskola, social omsorg och stadsmiljö. Lokalerna är på 1 311 kvm och rymmer idag 53 personer.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskola

En fortsatt kraftig ökning av antalet förskolebarn under planperioden gör att utbyggnationen av förskolor fortsätter.

Ett antal befintliga förskolebyggnader kommer rivas eller byggas om under planperioden. Under byggnationstiden kan barngrupper behöva evakueras till tillfälliga lokaler. Tidsbegränsade bygglov söks i perioder om fem år åt gången, i totalt som högst 15 år. När ett tidsbegränsat bygglov löper ut, efter maximalt tillåten förlängningstid, måste lokalen avvecklas.

Lokalförändringar för förskoleavdelningen 2018:

Område	Adress	Förändring av antal barngrupper
Gröndal	Blommensbergsvägen 116a	-2
Gröndal	Maskinistgatan 6	+6
Hägerstensåsen	Kamrerarvägen	Privat anordnare +6
Hägersten	Torsslowsbacken	+8
Hägersten	Selmedalsvägen 100	-4
Hägersten	Selmedalsvägen 90	-3
Hägersten	Selmedalsvägen 88	-5
Midsommarkransen	Telefonvägen 10	-3
Totalt		+3

Lokalförändringar för förskoleavdelningen 2019:

Område	Adress	Förändring av antal barngrupper
Västertorp	Isgränd 6	+1
Midsommarkransen	Höstgatan 14	-7
Fruängen	Elsa Brändströms Gata 60	+6
Fruängen	Hanna Rydhs Gata 5	-3
Midsommarkransen	Fastlagsvägen 68	+8
Gröndal	Bryggvägen 13	+4
Liljeholmen	Förmansvägen	+3
Hägerstensåsen	Valutavägen	+4
Västertorp	Personnevägen 78	-8
Mälarhöjden	Slättgårdsvägen 74	-4
Totalt		0

Lokalförändringar för förskoleavdelningen 2020:

Område	Adress	Förändring av antal barngrupper
Västberga	Mikrofonvägen	-6
Hägersten	Selmedalsvägen 94	Privat anordnare -4
Hägersten	Selmedalsvägen 92	-2
Hägersten	Selmedalsvägen 74	+4
Västberga	Responsgatan	Privat anordnare +6
Västberga	Radiusbacken	+4
Totalt		+2

Lokalförändringar för förskoleavdelningen 2021

Område	Adress	Förändring av antal barngrupper
Aspudden	Stenkilsgatan 7	+8
Hägerstensåsen	Personnevägen 90-91	-8
Västertorp	Personnevägen 78	+12
Västberga	Responsgatan	Privat anordnare +5
Västberga	Mobilgatan	+6
Aspudden	Stenkilsgatan 6	-3
Totalt		+20

Förskolelokaler med plats för totalt 1 000 barn kommer att stänga. Det berör främst förskolepaviljonger där de tidsbegränsade byggloven går ut. Samtidigt kommer nya förskolelokaler med plats för cirka 1 500 barn att öppna under planperioden. Totalt under planperioden kommer förskolan att öka sin kapacitet med 500 platser.

Lokaler för 1 000 förskoleplatser stängs under perioden.

- 95 % av dessa ligger i friliggande hus
- 60 % av dessa har tidsbegränsade bygglov
- 16 % av dessa lämnar plats för nya skolor
- 19 % av dessa stängs för renovering eller för nybyggnation av förskola
- 31 % av dessa stängs för att lämna plats för nybyggnation av bostäder
- 7 % av dessa stängningar står den privata förskoleanordnaren för

Lokaler för 1 500 förskoleplatser öppnar under perioden.

- 59 % av dessa öppnar i friliggande hus
- 6 % av dessa öppnar med hjälp av tidsbegränsade bygglov
- 37 % av dessa utgörs av tillbakaflyttar till renoverade/tillbyggda/ombyggda förskolor
- 20 % av dessa öppnar den privata förskoleanordnaren

Barnomsorgsgaranti och fortsatt arbete Tillgången och efterfrågan på förskoleplatser beräknas hamna i balans. Antalet tillgängliga platser för intagningar under vårterminen beräknas ligga på 400 under år 2018 och 2019 och sedan sjunka till 300 under 2020 för att sedan vända upp igen till 500 under 2021. Prognoserna är osäkra och stadsdelsförvaltningen bevakar tidplanerna för att hålla beredskap och klara barnomsorgsgarantin.

Nedanstående tabell visar prognosticerat överskott respektive underskott av förskoleplatser under planperioden.

	2018	2019	2020	2021
Aspudden	80	80	90	190
Fruängen	20	60	40	40
Gröndal	-80	0	30	40
Hägersten	150	170	150	150
Hägerstensåsen	80	80	31	-30
Liljeholmen	-90	-70	-80	-130
Midsommarkransen	90	130	130	150
Mälarhöjden	50	0	10	0
Västberga	90	80	-40	20
Västertorp	-20	-110	100	-90
Totalt	390	410	250	470

För att klara den snabba utbyggnadstakten och undvika dyra korttidslösningar och oönskade flyttar av barngrupper mellan tillfälliga lokaler, deltar stadsdelsnämnden tidigt i stadsbyggnadsprocessen. Genom ett nära samarbete med exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och byggbolag kan nämnden göra tillförlitliga prognoser och påverka förskolornas placering och gårdarnas storlek. Samarbetet med de andra förvaltningarna och byggbolagen måste fortsätta utvecklas. Särskilt gäller det metoder för att säkerställa att förskolans behov av lokaler och gårdar inte hamnar i konflikt med andra intressen.

Verksamhet för barn, kultur och fritid

Fruängens ungdomsgård har tidsbegränsat bygglov fram till år 2022, därefter kan bygglovet inte förlängas. Planen är att det även i fortsättningen ska finnas tre mötesplatser/ungdomsgårdar i stadsdelsområdet och att dessa ska vara utspridda så att det finns en i Fruängen, en i Liljeholmen och en i Hägersten. Planen för parklekarna är också att behålla antalet parklekar. Gällande ungdomsmottagningen så är planen att flytta den till Liljeholmen från Midsommarkransen. Planen för fältverksamhetens lokalisering är att den ska flyttas från Fruängen till Liljeholmen.

Äldreomsorg

Stadsdelsnämndens planering för boende inom äldreomsorgen hanteras i boendeplanering för äldre i regionen Västra Söderort, som är ett underlag för stadens övergripande boendeplanering. I förvaltningen pågår en översyn av boendeformerna i egen regi. Syftet är att anpassa boendeformerna utifrån behov och efterfrågan samt att få en effektiv användning av äldreomsorgens resurser. Behov finns också av ökad kvalitet i boendet för äldre med psykiska funktionsnedsättningar. Möjligheten att omstrukturera delar av Fruängsgårdens servicehus till seniorboende med aktivitetscenter ingår i översynen.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Stadsdelsnämnderna har i uppdrag av kommunfullmäktige att öka antalet grupp- och servicebostäder för personer med funktionsvariation. Stadsdelsnämnden undersöker alltid möjligheterna att inrätta nya grupp- och servicebostäder i samband med nybyggnation i stadsdelsområdet.

Målet att bygga en ny gruppbostad per år under planperioden blir svårt att uppnå. Att låta fastighetskontoret köpa nyproducerade bostadsrätter och hyra ut dessa som gruppbooster till stadsdelsförvaltningen har i flera projekt visat sig bli för dyrt. Stadsdelsnämnden har istället fört en dialog med hyresvärdar för att möjliggöra gruppbooster i projekt där detaljplanen vunnit laga kraft. På det sättet har stadsdelsnämnden fått erbjudande om att få hyra två nybyggda gruppbooster på Hägerstensåsen med planerad inflytt 2019. Dessvärre är andelen hyresrätter som byggs i stadsdelsområdet relativt lågt, och de hyresrätter som byggs är i flera fall Stockholmshus, där det inte finns utrymme för LSS-bostäder.

Gällande servicelägenheter så håller stadsdelsförvaltningen på att undersöka möjligheten att genom fastighetskontoret få köpa nio nyproducerade lägenheter i Fruängen med preliminär inflytt 2019.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Axelsbergs centrum kommer att utvecklas i samband med ett kommande bostadsprojekt. Byggnaden där boendestödarna har sin lokal kommer i samband med det att rivas. Boendestödarna kommer att erbjudas nya lokaler inom stadsdelsnämndens befintliga lokalbestånd.

Administrativa lokaler

Stadsdelsnämndens administrativa lokaler behöver rymma fler arbetsplatser. Under planperioden ska möjligheterna att effektivisera lokalutnyttjandet på Telefonvägen 30 utredas.

5.5 Kostnadsutveckling

Stadsdelsområdets genomsnittliga kvadratmeterhyror ökar med anledning av den höga utbyggnadstakten av barnomsorg och bostäder för funktionshindrade, inom de geografiska nybyggnadsområdena. Vidare har hyresnivåerna för lokaler gått upp de senaste åren. Räknan som de kommunala fastighetsbolagen beräknar kapitalkostnader med ligger på låga 1,05 %.

Förskola

Förskolornas hyreskostnad uppgår till 105 mkr år 2018 exkl bidrag för höga hyror. Utbyggnaden av förskolelokaler kommer att innebära en ökning av kostnaderna till 118 mkr under planperioden.

Stadsdelsnämnden har gjort en omfattande utbyggnad av antalet förskoleplatser efter sammanslagningen av stadsdelarna Hägersten och Liljeholmen 2007. En jämförelse av hyreskostnaderna mellan de äldre och nyare förskolorna visar att nya förskolor byggs till en högre hyreskostnad per barn och år än de äldre, trots intensivt arbete med att hitta kostnadseffektiva lösningar. Flera av de äldre förskolorna är i behov av omfattande upprustning, vilket kommer att medföra att hyreskostnaderna kommer att öka även för dem.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Tidigare har bidrag om 1,8 mnkr per ny gruppbostad kunnat sökas centralt ifrån staden för särproduktionskostnader. Från och med 2018 fördelas istället detta bidrag som ett hyresbidrag om 250 kronor per plats och dygn under tre år. Det bidrag som nämnderna kan söka för startkostnader för nya gruppboheter LSS justeras från och med 2018 och utökas till 0,6 mnkr. Stimulansbidrag för utbyggnad av boende inom avdelningen för social omsorg är väsentliga för att hålla nere de initiala hyresnivåerna för nybyggda omsorgsbostäder.

Äldreomsorg

Äldreomsorgen har under det senaste året effektiviserat lokalanvändandet. Fortfarande dröjer det mer än 5 år innan behovet av vård- och omsorgsboenden börjar öka. Avdelningen för äldreomsorg arbetar strategiskt med att utnyttja de befintliga lokalerna på ett mer effektivt sätt tills andelen äldre blir fler.

5.6 Effektiviseringsmöjligheter

Stadsdelsnämnden ser kontinuerligt över lokalutnyttjandet för att optimera användandet av de tillgängliga lokalerna.

Samtidigt som det finns ett behov av fler arbetsplatser så innebär den ekonomiska situationen att lokalutnyttjandet behöver effektiviseras. Stadsdelsförvaltningen behöver därför se över de befintliga lokalerna för att undersöka vilka lokaler som kan byggas om för att ge plats åt fler arbetsplatser, vilka som kan lämnas, och vilka som kan samnyttjas bättre under större del av dygnet.

Lokalsituationen på Telefonplan behöver ses över på både kort och lång sikt. Viktigast på kort sikt är att frigöra fler arbetsplatser åt handläggare inom avdelningen för social omsorg och inom avdelningen för äldreomsorg. På lång sikt behöver användandet av de befintliga lokalerna ses över i ett större perspektiv. Vi behöver effektivisera lokalanvändandet i stort i hela förvaltningen, vilket är ett ständigt pågående arbete. Vi behöver ha en flexibilitet i lokalanvändandet på alla områden så att vi har ett optimerat utnyttjande samtidigt som vi har utrymme för förändringar.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Anders Carstorp (Huvudansvarig)	2018-04-03
Lars Wennberg (Ansvarig)	2018-04-03